نگاه

امنیت دیپلماسی

حسن هادی

● سخت‌ترین روزهای تاریخ دیپلماسی ایران در حال رقم‌خوردن است. امتزاج منافع ملی قدرت‌های خارجی با منافع شخصی عده‌ای در داخل کشور نشان از اتحادی است که تنها هدفشان اضمحلال و به‌زیرکشاندن قدرت دیپلماسی ایران است.

شاکله این همزیستی، شبیه‌سازی اتحادی است که پس از جنگ جهانی اول به یُمن سیاست‌های استعماری انگلیس در کشورمان حاکم بود. استیلای مستقیم قدرت‌های برتر در آن زمان به استیلای نیابتی و غیرمستقیم در زمان حال تبدیل شده است.

این‌بار صاحبان شرکت‌های چندملیتی اسلحه‌سازی و شریکان پورسانت‌بگیرشان که دیپلماسی نوین دولت روحانی را با سکان‌داری دکتر ظریف، کارآمد و جنگ‌ستیز دیده‌اند، همه تلاش خود را به کار گرفته‌اند تا این رکن موفق سال‌های اخیر را به زانو درآورند؛ همان کاری که در دوران اصلاحات و با شروع گفتمان صلح در سیاست خارجی ایران و با دیپلماسی گفت‌وگوی تمدن‌ها کردند.

امنیت ضرورت اصلی و «جان» یک دیپلماسی موفق است، دقیقا به همین دلیل کشورهای جهان تصمیم گرفتند که در سال ۱۹۶۹ کنوانسیون وین را تنظیم و در آن چارچوبی را برای مصونیت مأموریت‌های دیپلماتیک در کشورهای پذیرنده وضع کنند. دستگاه دیپلماسی زمانی کارآمد است که بتواند وظایف خود را در فضایی آرام و خالی از تنش و هیاهو انجام دهد. ظاهرا در کشور ما دستگاه دیپلماسی با یک اداره ثبت‌احوال یا اداره پست فرقی نمی‌کند؛ هرکس اراده کند مخالفت خود را ابراز کند به‌راحتی می‌تواند از سردر باغ ملی وارد شود و پلاکارد خود را در دست بگیرد و تا پشت در اتاق وزیر برود و هرچه دلش می‌خواهد به زبان بیاورد.

این گروه‌های فشار که به‌راحتی از دیوار سفارتخانه‌ها بالا می‌روند و سال‌ها تلاش و رابطه‌سازی و نقشه‌چینی دستگاه دیپلماسی را یکباره و در یک روز به باد می‌دهند، از کجا هدایت می‌شوند؟ با چه مجوزی سرمایه این کشور و ملت را به تاراج می‌برند و هزینه‌های مادی و معنوی بسیار سنگینی را برای همین افعال و اعمال به کشور تحمیل می‌کنند؟ هزینه‌ای که در بسیاری از موارد قابل جبران نیست.

در چنین شرایطی که انواع مختلف دیپلماسی باید به‌کار گرفته شود تا به هجمه گسترده و مستمر دشمن پاسخی درخور و قوی داده شود، این‌گونه شانتاژها نتیجه‌ای جز بی‌اثرکردن و دلسردکردن تلاش‌های دلسوزانه مسئولان دیپلماسی کشور ندارد.

پاسخ به یک پیام رسمی یا توییتری یک مقام رسمی و تأثیرگذار در صحنه روابط بین‌الملل نیازمند آرامش، تمرکز، تفکر و پشتیبانی در فضایی مملو از یکدلی است. در جامعه‌ای متشنج و باری به هر جهت، مگر می‌شود یک سیاست واحد و قوی را پیاده کرد و از یک رویه کارآمد دیپلماسی پیروی کرد. اکنون که پس از سال‌ها فردی در رأس دستگاه دیپلماسی قرار گرفته که به کار خود وارد است و بارها و بارها با تیزهوشی و درایت رفتار ملی انجام داده است، سزاوار نیست این‌گونه مورد بی‌حرمتی و بی‌ادبی قرار گیرد. اگر در نتیجه این رفتارهای ناهنجار و سازمان‌یافته و افراط‌گرایانه فرد توانمندی همچون دکتر ظریف دلسرد شود، یک نتیجه بیشتر نخواهد داشت و آن هم خوشحالی زایدالوصف شخص ترامپ و نتانیاهو است.

پرواضح است که اکنون تنها فردی که ترامپ آرزوی نابودی‌اش را دارد شخص دکتر ظریف است، زیرا هیچ‌یک از یاوه‌گویی‌های او را بی‌پاسخ نگذاشته و هزینه‌های میلیاردی تبلیغات معاندانه آنها را بر باد داده است. آیا این سزاوار است که دستگاه دیپلماسی دشمنان ما در فضایی آکنده از امنیت و وحدت کلمه اداره شود ولی دستگاه دیپلماسی ما با ترس و در فضایی مملو از جهت‌گیری‌های تند، بدسلیقگی‌ها و هنجارشکنی‌ها کار کند؟

نتیجه اینکه چنانچه مردم و مسئولان به این باور مهم نرسند که باید از دستگاه دیپلماسی برای نیل به اهداف صلح‌آمیز و تأثیرگذار در نظام بین‌المللی، حمایت گسترده کنند، نباید انتظار داشت توفیقی هم در عرصه سیاست خارجی نصیب کشور ما شود.

یک دیپلماسی موفق در سایه امنیت روانی، اجتماعی و سیاسی می‌تواند حرفی برای گفتن داشته باشد در غیر این صورت باید منتظر مرگ دیپلماسی بود.

رسانه اوکراینی مکالمات برج مراقبت در روز سقوط هواپیمای اوکراینی را منتشر کرد

زلنسکی: پرونده را به دادگاه بین‌المللی می‌بریم

شرق: ماجرای ساقط‌شدن هواپیمای اوکراینی، نقطه عطف تازه‌ای پیدا کرد. دیروز برنامه تلویزیونی تی‌اس‌ان تیژدن در اوکراین، صدای مکالمات برج مراقبت فرودگاه مهرآباد با پرواز شماره ۳۷۶۸ هواپیمایی آسمان را منتشر کرد که درباره مشاهده موشکی در حال حرکت در آسمان و سپس انفجار یک هواپیما صحبت می‌شود. این برنامه و محتوای آن، با ترجمه و شرح خبرگزاری اوکراینی انگلیسی‌زبان یونیان در رسانه‌ها منتشر شده است. رئیس‌جمهور اوکراین در واکنش به انتشار این مکالمه که به گفته او توسط نهادهای امنیتی اوکراینی کشف شده، گفت از ابتدای وقوع این حادثه حرف‌های مقامات ایران در این زمینه را باور نکرده بوده است. ولودیمیر زلنسکی همچنین اعلام کرد که دولتش پرونده این حادثه را به دادگاه بین‌المللی خواهد برد. مقامات ایران اما گفته‌اند این فایل به عنوان بخشی از داده‌های مربوط به بررسی این حادثه در اختیار طرف اوکراینی قرار گرفته است و انتشار آن روی تصمیم ایران درباره ادامه همکاری با اوکراین در این زمینه، اثر می‌گذارد.در این مکالمه که گفته می‌شود طبق قوانین هواپیمایی به عنوان مکالمه‌ای محرمانه انجام می‌شده، خلبان هواپیما با برج مراقبت تماس می‌گیرد تا درباره نور و سپس انفجاری که در آسمان می‌بیند، با برج صحبت و اطمینان حاصل کند که شرایط برای فرودش مهیاست. محتوای مکالمه حاکی از این است که خلبان هواپیمایی آسمان، حرکت موشک در آسمان و سپس برخوردش به هواپیما و انفجار هواپیما را مشاهده کرده و با برج مراقبت فرودگاه آن را در میان می‌گذارد. از صحبت‌های مأمور برج مراقبت اما چنین برمی‌آید که برج، در جریان ماجرای شلیک پدافند یا حمله موشکی یا اتفاق دیگری نبوده است و در پاسخ به خلبان می‌گوید چیزی به برج گزارش نشده است. با توجه به فضای سه روز بین حادثه و اعلام دلیل آن و روندی که طی شد، مشخص نیست محتوای این مکالمات در اختیار کدام نهادها قرار گرفته و به چه کسانی درباره آن اطلاع‌رسانی شده است.

عکس: Gettyimages

زلنسکی: کارشناسان ما روز اول به هیچ چیز دسترسی نداشتند

رئیس‌جمهور اوکراین از اولین کسانی بود که به انتشار این فایل و متن گفت‌وگوها واکنش نشان داد و البته در این واکنش تأکید کرد نهادهای امنیتی اوکراین به این اطلاعات دست یافته‌اند. ولودیمیر زلنسکی گفت این فایل نشان می‌دهد طرف ایرانی از ابتدا از فرایند ساقط‌شدن هواپیمای اوکراینی در آسمان تهران باخبر بوده است. او در گفت‌وگو با همان شبکه تلویزیونی اضافه کرد اوکراین از ابتدا نسخه ایران از ماجرا را که می‌گفت حادثه نتیجه خطایی فنی بوده، رد کرده بود: «می‌دانستیم نمی‌توانسته چنین باشد... می‌دانستیم این هواپیمایی جدید است و با گروهی از بهترین خدمه ما. نمی‌دانستیم دقیقا چه کسی اما فهمیدیم ایرانی‌ها، تلاش کرده‌اند از راهی غیرقانونی و به این شکل از خود دفاع کنند و این اطلاعات را در فضای رسانه‌ای پیش ببرند که این خطایی فنی بوده است. اما همان موقع شواهدی داشتیم که نشان می‌داد نمی‌توانسته این‌طور باشد». زلنسکی همچنین توضیح داد که شب بعد از حادثه، گروهی متشکل از ۴۵ کارشناس اوکراینی به ایران فرستاده شدند اما«در روز اول به هیچ چیز دسترسی نداشتند». او همچنین تأکید کرد که کارشناسان اوکراینی به اتاق کنترل ترافیک هوایی یا هیچ کدام از اسناد دسترسی نداشته‌اند. ولودیمیر زلنسکی، رئیس‌جمهور اوکراین، همچنین اعلام کرد که پیشنهاد ایران برای پرداخت غرامتی ۸۰ هزاردلاری به خانواده قربانیان پرواز ۷۵۲ این کشور را رد کرده است. او گفت: «آنها بلافاصله پیشنهاد پرداخت ۸۰ هزار دلار به هر یک از خانواده‌های قربانیان را دادند، اما ما با این پیشنهاد موافقت نکردیم. به نظر من این غرامت کافی نیست. وقتی بیوه یکی از کشته‌شدگان می‌گوید که همسرش نان‌آور خانواده بوده و اکنون با وجود اینکه شغلی ندارد، باید فرزندش را به دانشگاه بفرستد، ۸۰ هزار دلار برای او کافی نیست. اگرچه زندگی انسان با هیچ رقم پولی قابل مقایسه نیست، اما ما به دنبال پرداخت هزینه‌های بیشتری [از سوی ایران] خواهیم بود». رئیس‌جمهور اوکراین تأکید کرد که جبران خسارت این حادثه به شکل‌های گوناگون انجام خواهد شد. او با اشاره به اینکه دولت اوکراین نیز آماده است تا به خانواده هرکدام از قربانیان مبلغ هشت هزار دلار پرداخت کند، گفت: «بخش دیگری از غرامت نیز از سوی شرکت بیمه هواپیمایی بین‌المللی اوکراین پرداخت می‌شود. بااین‌حال وضعیت پیچیده است و برای شرکت‌های بیمه، کار با طرف ایرانی به دلیل تحریم‌های این کشور آسان نیست».

رضایی‌فر: دیگر به اوکراینی‌ها سندی نمی‌دهیم

حسن رضایی‌فر، مدیرکل سوانح سازمان هواپیمایی کشوری، در واکنش به این گزارش، اقدام طرف اوکراینی در انتشار این مکالمه را عجیب خواند و گفت: «این فایل از مجموعه اسنادی بوده که در تیم مشترک بررسی سانحه هوایی در اختیار گروه کارشناسان اوکراینی قرار گرفته است. این اقدام اوکراینی‌ها سبب شد دیگر هیچ سندی به آنها ارائه ندهیم». رضایی‌فر اضافه کرد: «در حال حاضر تیم اوکراینی کشور را ترک کرده و فعلا هیچ گروه کارشناسی از کشورهای ذی‌نفع در این پرونده که بر اساس انکس ۱۳ ایکائو [سازمان جهانی هوانوردی] می‌توانند هم‌زمان حین بررسی‌های کارشناسی کشور محل وقوع سانحه حضور داشته باشند، در ایران حاضر نیستند». رضایی‌فر پیش‌تر زمانی که خبر ساقط‌شدن هواپیمای اوکراینی توسط پدافند سپاه منتشر شد، گفته بود به او اطمینان داده شده بود که موشکی شلیک نشده است.

متن مکالمه خلبان هواپیمایی آسمان با برج مراقبت

نور موشک را می‌بینیم

متن صدایی که توسط رسانه‌های اوکراینی منتشر شده، این گفت‌وگو را روایت می‌کند:

خلبان پرواز شیراز-تهران: «منطقه تقریبا ساعت... رو هدینگ ۳۲۰ (جنوب غربی) هست، منطقه اکتیوه؟»

برج مراقبت: «جی‌پی‌اس... [نامفهوم]».

خلبان: «یک‌سری نورهایی مثل موشکه، چیزی هست».

برج: «۳۲۰؟ منطقه نه. چندمایلی؟ کجا؟»

خلبان: «محلش رو نمی‌تونم تشخیص بدم ولی فکر کنم طرف پیام کرج اینا باشه».

برج: «چندمایلی؟ کجا؟».

خلبان: «الان ما نورش رو می‌بینیم از اینجا».

برج: «چیزی به ما گزارش نشده... چه‌جوریه نورش، به چه صورته؟».

خلبان: «نور موشکه دیگه».

برج: «به سمت شهر که احیانا حرکت نمی‌کنه؟ نه؟»

خلبان: «شاید... نه نه از اونجا بلند شد... یک همچین چیزی».

برج: «به ما چیزی گزارش نشده؛ ولی شما مراقب باشید».

خلبان: «باشه دارم به مسیر فرود می‌رسم».

برج: «پرواز بین‌المللی اوکراین ۷۵۲، پیام را دریافت می‌کنید؟» برج مراقبت تهران بارها این سؤال را تکرار می‌کند اما از هواپیمای اوکراینی پاسخی نمی‌شنود.

برج: «آسمان ۳۷۶۸، از اون بالا چیز دیگری می‌بینید».

خلبان: «مهندس جان، انفجار بود. یک نور بسیار بزرگی دیدیم. نمی‌دونم چی بود واقعا».

خلبان: «برای ما نرماله همه چیز؟».

برج: «آره فکر نمی‌کنم مشکلی برای شما باشه».

خلبان: «ان‌شاءالله».

رویداد

سخنگوی دولت در واکنش به اظهارات رئیس‌جمهور اوکراین:

تصمیمی برای پرداخت غرامت به اوکراین اعلام نکرده‌ایم

● سخنگوی دولت دیروز در گفت‌وگو با خبرنگاران، ادعای رئیس‌جمهور اوکراین درباره پیشنهاد غرامت را رد کرد. علی ربیعی در پاسخ به سؤالی درباره اعلام موضع رئیس‌جمهور اوکراین برای پرداخت غرامت بیشتر از سوی ایران، اظهار کرد: «من در این زمینه تلفنی با آقایان خلج، ظریف و جنیدی صحبت کردم. ما هنوز تصمیمی اعلام نکرده‌ایم. در کمیته حقوقی که دولت تشکیل داده، این موضوع در حال بحث است. آنچه مسلم است، اینکه قطعا بر اساس قاعده‌های بین‌المللی عمل خواهیم کرد. قواعد بین‌المللی هم در این زمینه مشخص است و تصمیم کمیته حقوقی نیز بر اساس استانداردها و قواعد بین‌المللی که در این زمینه وجود دارد، خواهد بود. قطعا نیاز به تفاهم و صحبت‌کردن هم در این زمینه وجود دارد».ربیعی همچنین درباره این حادثه اضافه کرد پس از توضیحات سپاه هیچ مسئولیتی متوجه شورای عالی امنیت درباره پرواز اوکراین نیست. او درباره طرح اخبار مربوط به ویروس کرونا و نظام اطلاع‌رسانی در کشور نیز گفت: «پس از حادثه تلخ هواپیمای اوکراینی نخواستم به این موضوع برگردم و با توجه به اینکه شورای عالی امنیت ملی مسئول مجوز پرواز در آسمان ایران است، من پس از آن توضیح ندادم زیرا یک بار هم دوستان سپاه صادقانه این موضوع را توضیح دادند و پس از آن هیچ مسئولیتی متوجه شورای عالی امنیت ملی نیست. این شورا مسئول هماهنگی سیاست‌های کلی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی با سیاست‌های امنیتی کشور است و مجوز پرواز در آسمان ایران از وظایف پدافند بوده است. وی افزود: «اشکال در نظام اطلاع‌رسانی کشور یک نقص جدی است و متأسفانه از این موضوع آسیب خوردیم، باید تلاش زیادی کنیم تا اعتماد داخلی را افزایش دهیم؛ ما همه باید به یکدیگر اعتماد کنیم که این هم در سایه این است که در تجارب خود همه موارد را صادقانه با مردم بیان کنیم که دولت تعهد اخلاقی، دینی و ملی خود را می‌داند».ولودیمیر زلنسکی، رئیس‌جمهور اوکراین، به‌تازگی گفته است ایران به اوکراین پیشنهاد غرامت ۸۰ هزاردلاری داده اما دولت او این پیشنهاد را رد کرده است.

سخنگوی وزارت خارجه در پاسخ به «شرق»:

پیام سردار سلیمانی به عربستان از سوی نظام بود

شرق: سخنگوی وزارت خارجه درباره پیامی که سپهبد سلیمانی برای مقامات عراقی داشت، گفت: سردار سلیمانی شخصیت چندوجهی و فرمانده مقتدر نظامی و فرد آگاه به مسائل منطقه بود. مشورت‌هایی که ظریف و سردار سلیمانی داشتند، همواره بر این نقطه تأکید می‌کند. ایشان مسائل منطقه و بازیگران را خوب می‌شناختند، ولی از محتوای پیامی که سردار در مأموریتش داشت، اطلاعی ندارم، ولی ایشان حامل پیام بودند. سیدعباس موسوی در پاسخ به سؤال خبرنگار «شرق» که این پیام از سوی چه نهادی داده شده بود، گفت: یک مأموریت دیپلماتیک با همراهی بخش‌های نظامی و سیاسی صورت می‌گیرد و هر پیامی بود، از سوی نظام جمهوری اسلامی ایران بوده است.سخنگوی وزارت خارجه اعطای مجوزهای قطره‌چکانی مشروط را باعث مبراکردن آمریکا از تعهداتش و جنایاتی که صورت داده است، ندانست و گفت: داروهایی که از طریق کانال سوئیس وارد شد، با پول ملت وارد شده است. چیزی به عنوان کانال بشردوستانه یا مشابه آن را به رسمیت نمی‌شناسیم... هم آمریکایی‌ها می‌دانند تعهداتی دارند، هم رأی دیوان بین‌المللی دادگستری داریم که دارو و غذا جزء اقلام تحریمی نیست و موظف‌اند تسهیلات لازم را برای این نوع کالاها فراهم کنند.وی گفت: این داروها با پول این ملت وارد شده است و چیز جدیدی نیست و از یک سال و نیم پیش باید این کار صورت می‌گرفت و با کارشکنی آمریکا الان صورت گرفته و شرکت سوئیسی هم پولش را می‌گیرد.

حضور ظریف در کنفرانس امنیتی مونیخ

این دیپلمات ارشد کشورمان همچنین گفت: محمدجواد ظریف در کنفرانس امنیتی مونیخ شرکت و سخنرانی می‌کند، البته اگر باز کارشکنی نکنند.

سفرهای متعدد بن‌علوی به تهران
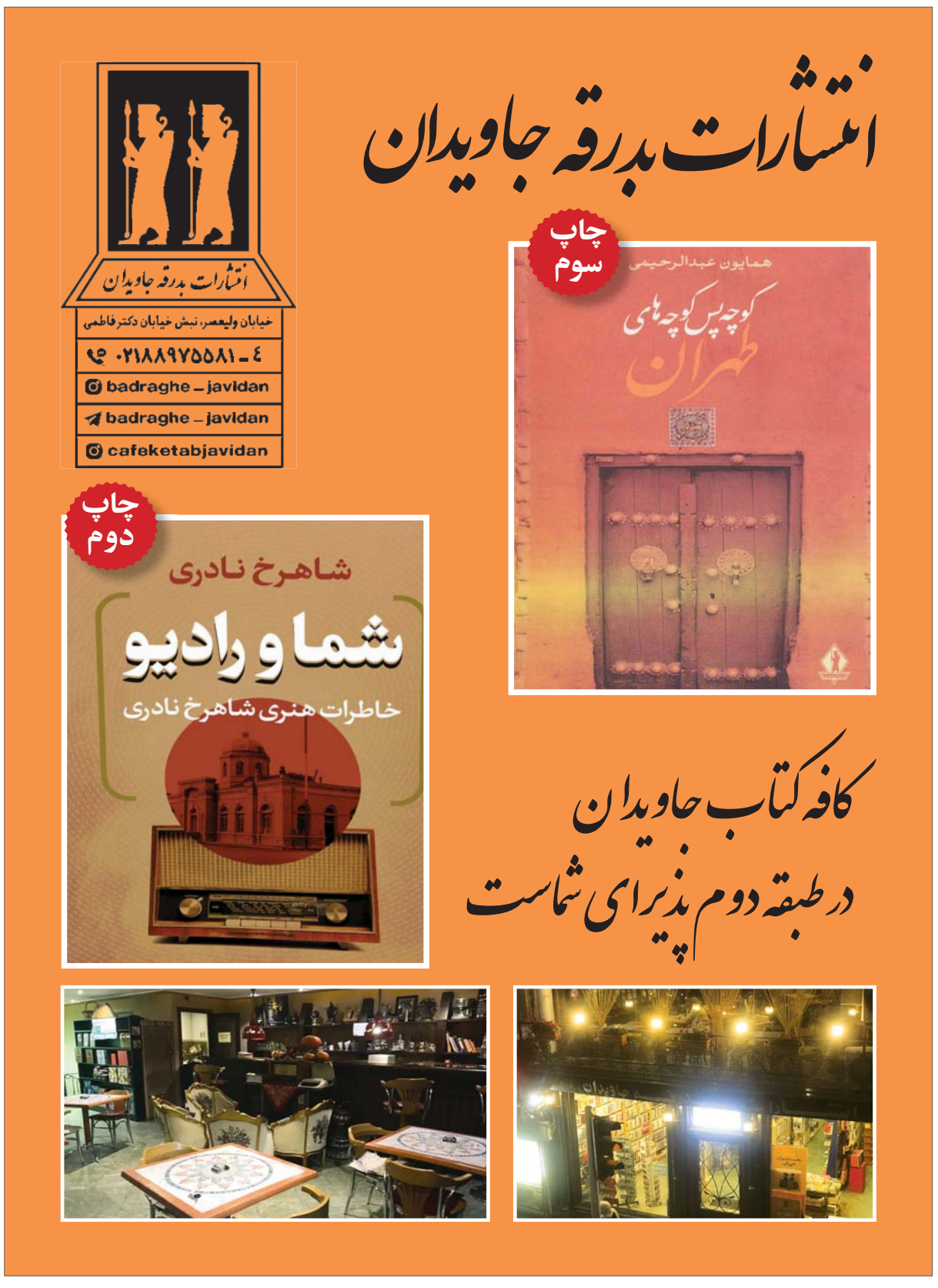
موسوی سفرهای متعدد یوسف بن‌علوی به تهران را عادی و معمولی خواند و افزود: اگر قرار بوده اتفاقی در پس پرده بیفتد، قطعا از راه‌های دیگری صورت می‌گرفت، با چند کشور توافق کردیم هر گاه احساس کردیم نیازمند رایزنی هستیم، در فرصت بسیار کم و اعلام قبلی به کشورهای همدیگر سفر کنیم و سفر بن‌علوی در همین چارچوب است و این دفعه بیشتر درباره مکانیسم دوجانبه‌ای که امنیت تنگه هرمز را تأمین می‌کند و دو کشور در راستای تأمین این آبراه مهم بین‌المللی همکاری کنند، توافق کردند و صحبت‌هایی نیز در این زمینه صورت گرفت.وی افزود: دوستان ما در منطقه در پی اتفاقاتی که افتاده است، نگران افزایش تنش‌ها و از کنترل خارج‌شدن آن هستند که درباره این مسائل تبادل نظر شد.این دیپلمات ارشد کشورمان در پاسخ به سؤالی درباره واکنش‌ها به اظهارات اخیر ظریف و اینکه آیا شاهد اختلاف بین وزارت خارجه و ساختارهای دیگر هستیم و می‌توانیم پیش‌بینی کنیم که این فشارهای اخیر به ظریف به تغییر سیاست ما در قبال آمریکا منجر شود؟ گفت: نگرانی ما نیز همین است. نگرانی داریم که این اتفاقات و هجمه‌های عجیب و غریبی که صورت می‌گیرد که احساس می‌کنیم بخشی از آن از روی کم‌اطلاعی است، این احساس را دامن بزند که در ایران دوگانه‌ای وجود دارد که چنین نیست. جمهوری اسلامی ایران یک کل واحد است و در آن دیدگاه‌هایی متنوع وجود دارد که می‌تواند در سیاست خارجی خود را نشان دهد. وزارت خارجه به عنوان دستگاه مجری سیاست خارجی، مجری تصمیماتی است که در سلسله‌مراتب تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی سیاست خارجی ایران گرفته می‌شود و وزیر خارجه به عنوان نماد سیاست خارجی، حرفی که می‌زند حرف نظام و جمهوری اسلامی است.موسوی افزود: ضمن اینکه اختلاف سلیقه و دیدگاه را در مسائل مختلف کشور رد نمی‌کنم، این دوگانگی را که برخی درصدد القای آن هستند، قبول ندارم. شاید این حس در خیلی از شاهدان و تحلیلگران به وجود آمده و این را به حال سیاست خارجی و امنیت ملی کشور مضر می‌دانیم.موسوی افزود: خواهش می‌کنم برخی دوستان رسانه‌ای و جوانان عزیز و انقلابی قدری دقیق‌تر و با اطلاعات بیشتر موضع‌گیری کنند و بدانند آنچه وزیر خارجه ایران می‌گوید، در هر سطحی داخل و خارج و در گفت‌وگو با رسانه‌های داخلی و خارجی و در دیدار با مقامات خارجی و سخنرانی‌ها، حرف ایشان، حرف نظام جمهوری اسلامی ایران است و چیزی خارج از این نیست.وی درباره بحث مذاکره با آمریکا هم گفت: موضعی است که همه مقامات جمهوری اسلامی ایران از بالاترین تا کوچک‌ترین این را عرض کرده‌ایم، همیشه حرفمان با آنهایی هم که پیغام و پسغام و میانجیگری مطرح می‌کنند، این است که ایران هیچ‌گونه مذاکره دوجانبه‌ای با آمریکایی‌ها ندارد و نخواهد داشت و این سیاست ماست و آنچه نظام بر آن تأکید دارد، این است که آمریکایی‌ها باید به شرایط قبل از ۲۰۱۷ و تحریم‌های ظالمانه و یک‌جانبه‌ای که با خروج غیرقانونی از برجام بر ملت ایران تحمیل کردند، به میز مذاکره‌ای که در قالب ۱+۵ بود، بازگردند، خسارات ما را جبران و توبه کنند و برگردند و آنها هم گوشه‌ای بنشینند و وارد معادله شوند.موسوی درباره ادعاهایی که در مورد اقدامات ایران در نقاط مختلف مطرح می‌شود، گفت: اقدام ما با اطلاع دولت عراق بوده است. اگر ایران اقدامی انجام دهد، با شجاعت اعلام می‌کند. اگر قرار باشد اقدامی به عنوان جمهوری اسلامی انجام دهیم، علنی و رسمی خواهد بود و به‌صراحت مسئولیت آن را می‌پذیریم. این گمانه‌زنی‌ها را که در نقاط مختلف به ایران نسبت می‌دهند رد می‌کنم.